Aan de Raad van de Gemeente Lingewaard

Betreft: Rekenkamerbrief rechtszaken

Lingewaard, 9 maart 2020

Geachte leden van de Raad,

Met deze brief biedt de Rekenkamercommissie van de gemeente Lingewaard haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen aan die volgen uit een vooronderzoek naar kosten van rechtszaken.

Aanleiding en doel

De rekenkamercommissie van de gemeente Lingewaard heeft een vooronderzoek gedaan naar de kosten van rechtszaken. Dit onderwerp is in het voorjaar van 2019 aangedragen door de fractievoorzitters als mogelijk interessant onderzoeksobject. Met deze rekenkamerbrief rapporteert de rekenkamercommissie over de bevindingen van het vooronderzoek en doet zij op basis van deze bevindingen enige aanbevelingen.
De rekenkamercommissie hanteert het instrument vooronderzoek om te onderzoeken of een onderwerp het uitvoeren van een rekenkameronderzoek rechtvaardigt. Een vooronderzoek kan ertoe leiden dat de rekenkamercommissie een onderwerp afvoert van de groslijst of tot een interessante onderzoeksvraag komt. Soms leidt het vooronderzoek zelf al tot interessante bevindingen. Dat is naar het oordeel van de rekenkamercommissie bij het onderwerp 'kosten rechtszaken' het geval.
In een vooronderzoek wordt nog niet met een helder normenkader gewerkt; als een onderzoek interessant lijkt wordt bij het opstellen van een onderzoeksplan een onderzoeksprotocol opgesteld. Voor deze rekenkamerbrief is daarvan het gevolg dat conclusies zijn gebaseerd op enkele documenten en interviews, maar dat de diepte nog niet is gezocht. Wel is ambtelijk en bestuurlijk wederhoor toegepast. De bestuurlijke reactie treft u als bijlage bij deze rekenkamerbrief.

Inhoud van de brief

In deze rekenkamerbrief leest u achtereenvolgens de *opzet van het vooronderzoek en het proces* dat gevolgd is, vervolgens de *bevindingen*, dan de *conclusies*, en tot slot de *aanbevelingen*. In de bijlage leest u de geraadpleegde documenten en de geïnterviewde personen. Tot slot voegden wij een *lijst van geraadpleegde documenten* en een *lijst van geïnterviewde personen* toe.
Na de eigenlijke rekenkamerbrief treft u ter informatie de *bestuurlijke reactie van het College van Burgemeester en Wethouders* op de brief. Tot slot geeft de Rekenkamercommissie in een *naschrift* een reflectie op de reactie van het College.

Opzet van het vooronderzoek en proces
Drie leden van de rekenkamercommissie voerden het vooronderzoek uit. De commissieleden hebben documenten opgevraagd en met enkele medewerkers van de gemeente gesproken. Op basis van de zo verzamelde gegevens heeft de secretaris-onderzoeker van de rekenkamercommissie deze rapportage opgesteld. Deze rapportage is vervolgens voor ambtelijk en bestuurlijk wederhoor naar het College van Burgemeester en Wethouders en de ambtelijke organisatie gezonden. De op- en aanmerkingen die door het College en de ambtelijke organisatie zijn gemaakt, zijn door de rekenkamercommissie beoordeeld en, indien naar het oordeel van de rekenkamercommissie nodig, in deze rapportage verwerkt.

Bevindingen
- De gemeente Lingewaard houdt niet centraal bij hoeveel rechtszaken er lopen. Vak-teams voeren hun rechtszaken voornamelijk zelf, omdat zij de inhoudelijke expertise hebben die voor de rechtszaken nodig is. Ook de vak-teams die naar rechtszaken gaan blijken geen lijsten bij te houden van (lopende) rechtszaken.
- Uit het vooronderzoek is niet duidelijk kunnen worden hoeveel rechtszaken er momenteel lopen.
- Het is bij de ambtelijke organisatie onbekend hoeveel rechtszaken er gewonnen of verloren zijn en hoeveel rechtszaken er zijn voorkomen door minnelijke schikking.
- Uit de financiële administratie blijkt welke kosten het team juridische zaken in 2018 heeft betaald voor proceskosten en griffierechten voor de hele organisatie. Dit zijn kosten die rechtstreeks gekoppeld zijn aan rechtszaken en soms bezwaarschriftenprocedures. Andere kosten dan proceskosten en griffierechten die betrekking hebben op rechtszaken zijn niet uitgesplitst beschikbaar.
- De gemeente Lingewaard houdt niet apart bij hoeveel kosten worden gemaakt voor advies en inhuur van advocaten bij gerechtelijke procedures. Behalve team Juridische Zaken maken ook vakteams kosten voor advies en inhuur van juridische expertise. Bovendien voeren vakteams ook vaak zelf het verweer. Er is dan ook geen exact beeld te geven van de omvang van de juridische kosten bij rechtszaken.
- Omdat rechtszaken veelal in de vak-teams worden gevoerd, worden eventueel benodigde beleidsaanpassingen direct door het vak-team zelf voorgesteld en/of doorgevoerd. Er is geen beleid dat hiervoor kaders stelt of uitvoeringsafspraken.
- Er is een helder overzicht van bezwaarschriften belastingen, waarbij per belasting/leges wordt bijgehouden hoeveel bezwaren er zijn ingediend, hoeveel daarvan gegrond, deels gegrond en ongegrond zijn gebleken, en hoeveel dage de doorlooptijd gemiddeld per zaak was. In dit overzicht is echter niet te lezen hoeveel zaken binnen de daarvoor bepaalde termijn zijn afgehandeld en in hoeveel zaken de behandeltermijn werd overschreden. Ook is niet bekend of, en zo ja, er naar aanleiding van een bezwaar al vooruitlopend op de behandeling van het bezwaar een ander oordeel over de casus werd geveld, waardoor eventueel zaken zouden kunnen zijn teruggetrokken.
- Er is een jaarverslag klachtafhandeling gevonden. In dit verslag wordt naar onderwerp van de klacht inzicht gegeven hoeveel klachten er waren, hoeveel er informeel minnelijk zijn afgehandeld en hoeveel er tot een formele afhandeling hebben geleid. Van de formeel afgehandelde klachten is bovendien inzichtelijk hoeveel klachten er gegrond waren en hoeveel klachten er ongegrond waren.

- Er is een jaarverslag van de Commissie van advies voor de bezwaarschriften. In dit jaarverslag wordt helder op welke beleidsterreinen hoeveel bezwaren zijn ingediend, welk percentage van die bezwaren in het betreffende jaar zijn afgehandeld, binnen welke termijnen bezwaren zijn behandeld, welk percentage ontvankelijk was en welk percentage gegrond.

Conclusies

- Er zijn heldere overzichten van bezwaren tegen belastingen, van de commissie van advies voor de bezwaarschriften en van de klachtafhandeling. Deze overzichten geven een voldoende beeld voor Gemeenteraad en College van Burgemeester en Wethouders om op hoofdlijnen conclusies te trekken of, indien gewenst, op onderwerpen gericht verdiepende vragen te stellen die kunnen leiden tot aanscherping of bijstelling van beleid en uitvoering van beleid.
- Uit het vooronderzoek blijkt dat binnen de gemeente Lingewaard niet duidelijk is hoeveel rechtszaken er momenteel lopen. De rekenkamercommissie concludeert daarom dat het het College van Burgemeester en Wethouders en de gemeenteraad aan informatie ontbreekt om op rechtszaken te kunnen sturen.

Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen en conclusies zoals die onderstaand verwoord worden, doet de rekenkamercommissie van de gemeente Lingewaard de volgende aanbevelingen:

1. Formuleer een beleid of afsprakenkader over het voeren van rechtszaken, waarvan tenminste deel uitmaken: centrale registratie uitgesplitst naar tenminste beleidsvelden, aantal, kosten, gewonnen, verloren, minnelijke schikking en aanpassing van beleid/afsprakenkader als gevolg van een rechtszaak.
2. Bespreek lopende rechtszaken met (potentieel) belangrijke consequentie met regelmaat in het College en periodiek in de gemeenteraad.
3. Evalueer, eventueel via een verzoek aan de rekenkamercommissie, na verloop van tijd het werken met centrale registratie en betrek daarbij in ieder geval het leereffect dat gevoerde rechtszaken hebben.

Lijst van documenten

- Jaarverslag 2018 Commissie van advies voor de bezwaarschriften gemeente Lingewaard, vastgesteld.pdf
- Jaarverslag 2018 Klachtbehandeling, vastgesteld.pdf
- Bezwaarschriften Belastingen Lingewaard 2018.xlsx

Lijst van geïnterviewde personen

- de heer Op de Haar, coördinator afdeling Juridische Zaken

Bestuurlijke reactie van het College van Burgemeester en Wethouders

Op de volgende pagina's is de bestuurlijke reactie van het College van Burgemeester en Wethouders integraal ingevoegd.

gemeente lingewaard

Aan Rekenkamercommissie

Uw brief van		Behandeld door	C. Op de Haar
Uw kenmerk		Telefoonnummer	(026) 32 60 111
Zaaknummer	ZS-141555	Onderwerp	Reactie college op rekenkamerbrief kosten rechtszaken
Bijlage(n)			
Datum	24 februari 2020		

VERZONDEN 02 MAART 2020

Beste commissie,

In het kader van wederhoor reageren wij bij deze op uw rekenkamerbrief inzake kosten rechtszaken. Wij hebben niets aan te vullen op de bevindingen en uw conclusies. Wel reageren wij graag op de gedane aanbevelingen.

Reactie op aanbevelingen

1. *Formuleer een beleid of afsprakenkader over het voeren van rechtszaken, waarvan tenminste deel uitmaken: centrale registratie uitgesplitst naar tenminste beleidsvelden, aantal, kosten, gewonnen, verloren, minnelijke schikking en aanpassing van beleid/afsprakenkader als gevolg van een rechtszaak.*

   Rechtszaken zijn maatwerk en het verweer wordt per zaak beoordeeld en opgesteld. Bij politiek bestuurlijk gevoelige zaken is vanzelfsprekend de portefeuillehouder betrokken. Beroepszaken kunnen op heel veel verschillende beleidsterreinen plaatsvinden, wat zich niet laat vatten in algemeen beleid. Indien nodig of gewenst wordt ook het college en/of de raad actief geïnformeerd over lopende beroepszaken. Beroepszaken vloeien in de regel voort uit een eerdere bezwarenprocedure waar het college in veel gevallen ook al van op de hoogte is. Wanneer de gemeente zelf in beroep gaat is hier een collegebesluit voor nodig.

   Het college gaat naar aanleiding van uw advies een centraal overzicht aanmaken waar alle nieuwe (hoger) beroepszaken (onderscheiden naar beleidsveld) in worden geregistreerd en waar uiteindelijk het resultaat van het (hoger) beroep in wordt vermeld. Binnen de gemeente Lingewaard wordt het verweer bij beroepszaken niet centraal gevoerd, maar door de betreffende vakteams of de Odra. Doordat het verweer bij beroepszaken gedecentraliseerd is en de looptijd bij beroepsprocedures vaak erg verschillend en meestal erg lang is, is het centraal bijhouden van de actuele stand van zaken en voortgang van lopende beroepszaken gecompliceerd. Het gaat dan bijvoorbeeld om nader ingediende stukken, het voeren van verweer en eventueel overleg met reclamanten. Feitelijk allemaal zaken die voorafgaan aan behandeling ter zitting en een uitspraak of een (tussentijdse) minnelijke regeling. Dit eindresultaat komt terug in het centraal overzicht. Uit het centraal overzicht kan ook de doorlooptijd worden afgeleid.

gemeente lingewaard

2. *Bespreek lopende rechtszaken met (potentieel) belangrijke consequentie met regelmaat in het College en periodiek in de gemeenteraad.*

   Lopende rechtszaken met naar verwachting belangrijke consequenties worden vanzelfsprekend besproken met de portefeuillehouder. Indien nodig wordt het college en/of de raad hierover geïnformeerd. Op het moment dat het onder de rechter is verdient het echter geen aanbeveling om hier in het openbaar debatten over te voeren en is het verstandiger het recht zijn beloop te laten. Een politieke discussie hierover kan de posities van de betrokken partijen, waaronder de gemeente, beïnvloeden. Wanneer tijdens een lopende zaak de situatie zodanig is of verandert dat er ruimte voor een oplossing ontstaat, vindt de terugkoppeling met de portefeuillehouder en/of college wel plaats. Deze aanbeveling wordt in de praktijk derhalve al toegepast met uitzondering van het uitgebreid bespreken van lopende zaken in de raad.

3. *Evalueer, eventueel via een verzoek aan de rekenkamercommissie, na verloop van tijd het werken met centrale registratie en betrek daarbij in ieder geval het leereffect dat gevoerde rechtszaken hebben.*

   Zoals in de reactie op de eerste aanbeveling al is aangegeven zal er een centrale registratie voor de rechtszaken worden opgezet. Verder staan wij als college open voor elke vorm van evaluatie om zo ons werk, waar nodig, te kunnen verbeteren. Daarbij zal het leereffect van gevoerde rechtszaken zeker punt van aandacht zijn.

Tot slot
Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u nog vragen hebben naar aanleiding van het bovenstaande dan zijn wij uiteraard bereid dit nader toe te lichten. We zien graag uw definitieve versie van de rekenkamerbrief tegemoet.

Met vriendelijke groet,

burgemeester en wethouders van Lingewaard,
de secretaris, de burgemeester,

Naschrift rekenkamercommissie op reactie van het College van Burgemeester en Wethouders

De rekenkamercommissie heeft kennisgenomen van de bestuurlijke reactie. In de reactie van het college op de eerste aanbeveling valt te lezen dat het verweer bij beroepszaken niet centraal wordt gevoerd en ook niet op een centrale plaats wordt bijgehouden. Juist bij het aangaan en voeren van rechtszaken roept dat vragen op waar er mogelijk meerdere rechtszaken, vanuit verschillende domeinen, kunnen lopen tegen eenzelfde persoon of organisatie. Tijdige signalering daarvan en tussentijds afstemming is dan, met het oog op een goede processtrategie, verstandig in plaats van het bewandelen van gescheiden sporen door de vakteams. Via een centraal overzicht kan de noodzaak tot afstemming op een tijdig moment gesignaleerd worden en plaatsvinden. Mits een dergelijk overzicht ook actueel en volledig is en wordt gebruikt.

Met betrekking tot de reactie op de tweede aanbeveling merkt de rekenkamercommissie op dat het college de raad, actief en passief, dient te informeren. Het is in eerste instantie aan het college om nut en noodzaak daarvan te bepalen, ook als het om de voortgang van rechtszaken gaat. Dat ligt anders wanneer de raad aan de voorkant het college gevraagd heeft om hem over een bepaalde zaak, of zaken met een bepaald risicoprofiel (qua financiën, imago of andere gevolgen), te informeren. Waar nodig kan de raad vertrouwelijk worden bijgepraat om procesposities niet te schaden.

Namens de rekenkamercommissie van de gemeente Lingewaard

Dr. G.H. Hagelstein, voorzitter

Drs. J.H. van Oort, secretaris